

Олег СТАВІНСЬКИЙ,
консультант Комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Славутської міської ради

Фізична безпека учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану: методичні орієнтири для закладів освіти

Нормативно-правова база України у сфері освіти й цивільного захисту визначає обов'язковість створення безпечних умов навчання, організації укриттів, проведення інструктажів і навчання правилам поведінки під час надзвичайних ситуацій. Практична реалізація цих вимог передбачає постійну готовність закладу освіти до дій у разі повітряної тривоги, наявність доступних укриттів, чітко визначених маршрутів евакуації та відповідальних осіб. Регулярні тренувальні заходи знижують рівень паніки та сприяють злагодженим діям усіх учасників освітнього процесу.

Особливої актуальності набула проблема мінної та вибухонебезпечної безпеки. Території поблизу закладів освіти, місця прогулянок і відпочинку можуть приховувати потенційну загрозу у вигляді нерозірваних боєприпасів.

Тому освітня робота має бути спрямована на формування у дітей чітких навичок безпечної поведінки: уміння розпізнавати небезпечні предмети, утримуватися від будь-яких контактів із ними та негайно повідомляти дорослих або служби порятунку. Використання інтерактивних матеріалів, навчальних мультфільмів і спеціалізованих курсів значно підвищує ефективність такої профілактики.

Нормативно-організаційні матеріали з безпеки освітнього середовища

1. Фізична безпека дітей під час війни. Правила поведінки в евакуації, на окупованих територіях і в зоні бойових дій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://surl.li/bexrmq>

2. Освіта під час воєнного стану: 30 запитань та відповідей [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://surl.lt/zanyql>

3. Запитання та відповіді про укриття в закладах освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://surl.lu/zqsqre> (дата звернення: 05.02.2026)

4. Яким має бути укриття у закладі освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://surl.cc/hpzssg> (дата звернення: 05.02.2026)

5. Алгоритм дій щодо забезпечення укриття учасників освітнього процесу [Електронний ресурс] / ДСНС України. – Режим доступу:

<https://surl.li/nrgbhf> (дата звернення: 05.02.2026)

6. Рекомендації щодо організації укриття в об'єктах фонду захисних споруд цивільного захисту [Електронний ресурс] / МОН України. – Режим доступу:

<https://surl.li/dzxelw> (дата звернення: 05.02.2026)

7. Безпечне освітнє середовище: підготовка закладів освіти до нового навчального року [Електронний ресурс] / МОН України. – Режим доступу:

<https://surl.lt/kgqayv> (дата звернення: 05.02.2026)

8. Безпечна школа: виклики системи освіти в умовах війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://surl.li/pzkejv> (дата звернення: 05.02.2026)

9. Алгоритм дій при сигналі «Повітряна тривога» (МОЗ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://surl.li/gtffzc> (дата звернення: 05.02.2026)

Навчально-методичні та просвітницькі ресурси

1. Як підтримати та заспокоїти дитину під час війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://surl.lu/byvtte> (дата звернення: 05.02.2026)

2. Mine Safety: онлайн-курс з мінної безпеки [Електронний ресурс] / Дія.Освіта. – Режим доступу:

<https://surl.li/cvtdep> (дата звернення: 05.02.2026)

3. Платформа ЮНІСЕФ з матеріалами з мінної безпеки для дітей та педагогів [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://bezpeka.info> (дата звернення: 05.02.2026)

4. UNESCO Training Manual «Safe Educational Environment» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://surl.li/jtoydt> (дата звернення: 05.02.2026)

5. Корисні відео з мінної безпеки для дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://unity.gov.ua/en/2024/03/11/mine-safety-for-children-useful-videos/> (дата звернення: 05.02.2026)

6. Курс з протимінної безпеки «СтопМіна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://surl.li/oviler> (дата звернення: 05.02.2026)

7. Онлайн-курс «Як навчати дітей мінної безпеки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://surl.li/gmuxad> (дата звернення: 05.02.2026)

8. Абетка безпеки ДСНС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://surl.li/rznuwx> (дата звернення: 05.02.2026)

9. Новий бот «Дитячий лікар на війні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://surl.li/cc/qipcrk> (дата звернення: 05.02.2026)

10. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в умовах війни [Електронний ресурс] / Андрєєнкова В.Л. та ін. – Режим доступу:

<http://iitta.gov.ua> (дата звернення: 05.02.2026)

11. Матеріали Naurok.com.ua з вправами для дітей у стресових ситуаціях [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://naurok.com.ua> (дата звернення: 05.02.2026)

12. Ігри та вправи для психоемоційної підтримки дітей від UNICEF (Світлана Ройз) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://surl.li/ksryqw> (дата звернення: 05.02.2026)

13. Resilience for the Resilient (Smart Osvita) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://smartosvita.org> (дата звернення: 05.02.2026)

14. Relax Kids Ukraine — вправи та медитації для дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://relaxkids.com.ua> (дата звернення: 05.02.2026)

15. Відео-інструкції «Що робити, коли лунає сигнал» (YouTube) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.youtube.com> (дата звернення: 05.02.2026)

16. Telegram-канал з аудіоказками для дітей «Павлуша і Ява» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://t.me/pavlusha_yava (дата звернення: 05.02.2026)

17. Мультфільм ЮНІСЕФ Україна про мінну безпеку: безпечні канікули (дата звернення: 05.02.2026)

18. Мультфільм ЮНІСЕФ Україна про мінну безпеку: лісовий скарб (дата звернення: 05.02.2026)

19. Мультфільм ЮНІСЕФ Україна про мінну безпеку: повітряний змій (дата звернення: 05.02.2026)

Важливо усвідомлювати тісний зв'язок фізичної безпеки з психоемоційним станом дитини. Постійні повітряні тривоги, інформаційне напруження та переживання за близьких знижують концентрацію уваги, викликають страх і тривожність, що може призводити до травматичних ситуацій. Тому педагогічна практика повинна включати елементи психологічної підтримки, вправи на саморегуляцію, ігрові паузи та арттерапевтичні методики. Створення атмосфери довіри й стабільності сприяє підвищенню адаптивності дітей до складних умов.

Ефективна безпека неможлива без активної взаємодії з батьками. Інформування родин про алгоритми дій під час тривоги, правила перебування дітей у закладі освіти та потенційні ризики формує єдину систему захисту дитини як у школі, так і поза її межами. Спільні заходи, консультації та пам'ятки сприяють підвищенню рівня безпекової культури в громаді.

Отже фізична безпека учасників освітнього процесу в умовах війни є комплексною педагогічною та управлінською проблемою, що потребує поєднання нормативного регулювання, практичної організації захисту, системної освітньої роботи та психологічної підтримки. Лише цілісний підхід дозволяє мінімізувати ризики й забезпечити відносну стабільність освітнього середовища навіть у надзвичайно складних умовах воєнного стану.

Андрій КУЧЕРУК,
методист НМЦ професійного розвитку педагогічних працівників
з охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту
ХОІППО ім.А.Назаренка

Кібербезпека в закладах освіти: стратегічний вимір та практичні рішення

Анотація: У статті аналізується трансформація підходів до кіберзахисту в освітньому секторі України. Розглядаються впровадження нових державних стандартів, виклики, пов'язані з використанням штучного інтелекту, та методи підвищення цифрової стійкості учасників освітнього процесу.

Цифровізація освіти в Україні, прискорена спочатку пандемією, а згодом – повномасштабною війною, створила безпрецедентні можливості для дистанційного навчання. Водночас це призвело до появи нових критичних вразливостей. Сьогодні заклади освіти розглядаються не лише як осередки навчання, а й як власники

великих масивів персональних даних та інтелектуальної власності, що робить їх привабливою мішенню для кіберзлочинців [1].

Згідно зі Стратегією кібербезпеки України, захист інформаційної інфраструктури освітніх установ є пріоритетом національної безпеки, оскільки успішна атака на систему (наприклад, злам ЄДЕБО чи локальних хмарних сховищ) може паралізувати навчальний процес у масштабах країни [4].

У 2025-2026 роках кібератаки стають дедалі автоматизованішими. Фахівці виділяють три ключові напрямки, за якими вони здійснюються: